

Hestebønner - sortsvalg og etablering

af Anders Schou

Skal økologer dyrke hestebønner? Det er der delte meninger om, særligt blandt de avlere der har forsøgt sig med afgrøden. Risikoen ved dyrkning er større end ved korn, men hvis håndværket er i orden kan en række af udfordringerne afhjælpes. Tørke, lus og chokoladeplet er desværre ikke noget økologer er herre over, og derfor er hestebønner en afgrøde der i værste fald mislykkes helt, men i de bedste år giver hestebønner mellem 4-5 tons pr. ha. Usikkerheden i udbytte opvejes i nogen grad af de fordele, som dyrkning af hestebønner giver i sædskiftet.

Hestebønne kan dyrkes til modenhed eller til helsæd. Frøene indeholder ca. 25 -30 pct. protein og kan delvist erstatte brug af soja som proteinkilde i foderblandinger, og hestebønner er særligt velegnet til kvæg.

Hestebønne er en god vekselafgrøde med stor forfrugtsværdi for den efterfølgende afgrøde, derfor bør hestebønne placeres, hvor der er mindst kvælstof til rådighed.

Hestebønner har en kraftig pælerod, men roddybden er mindre (80-90 cm) end for korn (120-200 cm). Derfor skal hestebønner dyrkes på arealer med en god vandforsyning, eller hvor der kan vandes.

Sorter af hestebønner

I 2013 blev 7 forskellige sorter af hestebønner afprøvet, særligt sorten Taifun adskilte sig ved et højere udbytte end de restende

sorter. I den anden ende af udbytteskalaen lå Banquise og Colombo med de laveste udbytter. I 2013 var der kun begrænsede angreb af Chokoladeplet og Hestebønnebladplet, hvorfor forsøget ikke siger noget om sorterens modtagelighed.

I 2014 anbefaler vi at vælge Taifun, Fuego eller Divine, hvis hestebønner inddrages i sædskiftet.

Etablering

Sats på tidlig etablering! Hvis det er muligt, skal såning foretages fra medio marts. Sås hestebønne i et veltilberedt såbed sikres en ensartet fremspiring på hele arealet, hvorved en effektiv ukrudtsbekæmpelse kan udføres. Blindstrigling inden fremspiring er nødvendig, og efterfølgende ukrudtsfarvning bør gennemføres efter fremspiring. Hestebønner skal sås ensartet i 8 cm dybde. Det kræver ud over en dyb opharvning, at der holdes en lav hastighed med såmaskinen (ca. 5 km i timen), og at såskær m.v. er i orden. Dyb såning opnås lettest med en harvesåmaskine eller ved såning med skiveskær. Der skal gennemføres en dyb jordbehandling i forbindelse med tilberedningen af såbedet.

Hestebønner kan bestøve sig selv, men undersøgelser har vist, at udbyttet bliver ca. 30 pct. højere, hvis god bestøvning af bier sikres. Både honning- og humlebie træk-

Tabel 1. Resultater af 6 landsforsøg gennemført i 2013. Syv sorter af hestebønner blev testet ved to forskellige høsttidspunkter: slutning august (A) og start september (B). Resultaterne er foreløbige, og de endelige resultater kan variere.

Sort	Vandindhold (%)		Udbytte, hkg/ha (korr. til 15 % vand)	
	A	B	A	B
Taifun	16,44	19,86	34,66	33,15
Fuego	16,62	18,86	32,64	32,34
Divine	15,70	19,14	31,69	31,9
Colombo	16,04	19,38	28,88	28,19
Banquise	21,70	20,98	26,03	28,28
Obelisk	16,54	18,60	32,33	32,3
Bioro	17,42	24,58	33,74	30,06

ker på hestebønner, men det anbefales at opsætte 2-3 aktive honningbistader pr. ha.

Frøet er lagerfast ved 15 pct. vand, og det bør nedtørres langsomt, da det tager nogen tid for fugtigheden i frøets indre at trænge ud til overfladen af frøet. For hurtig tørring ved høj temperatur kan ikke tørre frøene igennem og risikoen for at frøskallen sprænger øges. Det anbefales at tørre ad flere omgange og med max. 40 ° eller i længere perioder med lav temperatur, ca. 25 °.

I forsøget blev tre forskellige metoder til såning af hestebønner afprøvet, såning med kombisæt i 8 og 13 cm. samt i 8 cm sådybde, hvor jorden blev løsnet i 35 cm dybde i forbindelse med såningen. Denne behandling blev foretaget med en Horsch TD 6 såmaskine (billede 1).

Forsøget viste, at når sådybden blev øget fra 8 til 13 cm steg udbyttet med 2,5 hkg/ha. Jordløsning i 35 cm dybde og såning i 8 cm gav et merudbytte på 1,8 hkg/ha. Umiddelbart må det på baggrund af ovenstående forsøg fortsat anbefales, at så hestebønner i mindst 8 cm dybde og gerne dybere.

Udsædsmængden blev hævet fra 40 til 60 planter pr. kvadratmeter, hvilket gav et merudbytte på 3 hkg pr. ha. Denne stigning vurderes at være for begrænset til at det generelt kan anbefales at hæve udsædsmængden fra 40 – 60 planter/m². Hvis udsædsmængden hæves med 20 planter svarer det til ca. 120 kg/ha og ved den nuværende pris på 250 kr. for hestebønner og en pris på udsæd på ca. 500 kg/hkg vil de øgede omkostninger til udsæd næsten overstige prisen af

Tabel 2. Resultater fra 3 landsforsøg, hvor forskellige sådybder og udsædsmængder blev afprøvet. Resultaterne er foreløbige, og det endelige resultat kan variere.

Såmetode	Udbytte hkg/ha
8 cm, 40 planter pr m ²	34,1
13 cm, 40 planter pr m ²	36,7
8 cm, 40 planter pr m ² + jordløsning i 35 cm	35,8
8 cm 50 planter pr m ²	35,5
8 cm 60 planter pr m ²	37,1

Billede 1. Hestebønne kræver en såmaskine, der kan så dybt fx en Horsch TD 6. Foto: Arne Gejl, Stroco-Agro

merudbyttet ved øget plantetal.

Høsttidspunkt

I forsøget blev der afprøvet 2 forskellige høsttidspunkter, den tidlige høst lå i sidste del af august og den sene i starten af september. Af vandprocenten ses at det i 2013 ikke var nogen fordel at udsætte høsten, fordi vandprocenten i de fleste sorter steg med 3-5%. Stigningen skyldes, at der kom regn i starten af september, som bevirkede af hestebønnerne optog vand.

Første høst var planlagt til et vandindhold på 30 %, men ingen af forsøgene blev høstet med over 25 % vand. Dette skyldes sandsynligvis, at det kan være særdeles svært at vurdere vandprocent i hestebønner.

Hestebønner indeholder meget protein i forhold til f.eks. korn, og derfor er det svært at vurdere vandindholdet i hestebønner. Et vandindhold på 20 % i hestebønne kan sammenlignes med korn med vandprocent på ca. 30-35 %. Ved dette vandindhold har hestebønner og kornet samme konsistens.

Hestebønner modner sent, og det må normalt forventes, at de først er klar til høst i september. Men årets forsøg viste, at man kan blive overrasket. Følg derfor altid udviklingen og høst hestebønnerne, når lejligheden byder sig.